

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง”การดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอค้อหล่อ จังหวัด เชียงใหม่” ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของ เกษตรกรเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยครอบคลุม ประเด็นเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
2. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่
5. การดำเนินงานโครงการ 5 ประสาน สืบสานทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง
6. การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix
7. บริบทอำเภอค้อหล่อ
8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ ตามหลักทฤษฎีแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ความหมาย สาเหตุของความพึงพอใจ ลักษณะของความพึงพอใจ และปัจจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจ ซึ่งในแต่ละ ส่วนมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

1.1 ความหมาย เกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลาย ความหมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542,น.335)ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่าพึงพอใจ หมายถึง รัก ชอบใจ และพึงใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2528,น.65) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทศนคติทางบวก ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำของบุคคลที่มีต่องานใน ทางบวก ความสุขของบุคคลอันเกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ ทำให้บุคคลเกิด

ความกระตือรือร้น มีความสุข ความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและมีกำลังใจ มีความผูกพันกับหน่วยงาน มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ทำ และสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานส่งผลต่อถึงความก้าวหน้าและความสำเร็จขององค์กรอีกด้วย

วิรุฬ พรรณเทวี (2542,น.11) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะมีความคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดีจะมีความพึงพอใจมากแต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อยสอดคล้องกับ นัตรชัย คงสุข (2535) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

กิติมา ปรีดีดิลก (2529,น.321) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือพอใจที่มีต่อองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่างๆเมื่อได้รับการตอบสนอง

กาญจนา อรุณสุขรุจิ (2546,น.5) กล่าวว่า ความพึงพอใจของมนุษย์เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนและต้องมึสิ่งเร้าที่ตรงต่อความต้องการของบุคคล จึงจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ดังนั้นการสิ่งเร้าจึงเป็นแรงจูงใจของบุคคลนั้นให้เกิดความพึงพอใจในงานนั้น

นภารัตน์ เลื่องจงพฐ (2544,น.32) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกทางบวก ความรู้สึกทางลบและความสุขที่มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน โดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ

เทพพนม เมืองแมนและสวิง สุวรรณ (2540,น.98) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นภาวะของความพึงใจหรือภาวะที่มีอารมณ์ในทางบวกที่เกิดขึ้น เนื่องจากการประเมินประสบการณ์ของคนๆหนึ่ง สิ่งที่เขาหายไประหว่างการเสนอให้กับสิ่งที่ได้รับจะเป็นรากฐานของการพอใจและไม่พอใจได้

สง่า ภูมรงค์ (2540,น.1-6) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือเป็นความรู้สึกขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

จากการคำจำกัดความและการให้ความหมายแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือทัศนคติที่ดีของบุคคล ซึ่งมักเกิดจากการได้รับ

การตอบสนองตามที่ตนต้องการ ก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากความต้องการของตนไม่ได้รับการตอบสนองความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น ซึ่งความพึงพอใจของเกษตรกรมีผลต่องานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากหากเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการดังกล่าวมาก ก็มีผลทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ ต่อไป

1.2 สาเหตุของความพึงพอใจ

1.2.1 เกิดจากความรู้สึก

Shelly อังโคย ประภาสดาว หมั่นดี (2536, น.111) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่นๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับความสุขสามารถทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและสุขนี้จะมียุทธศาสตร์มากกว่าความรู้สึกในทางบวกอื่นๆ ขณะที่ วิชัย เหลืองธรรมชาติ (2531) กล่าวว่า แนวคิดความพึงพอใจ มีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์ กล่าวคือ ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนองซึ่งมนุษย์ไม่ว่าอยู่ในที่ใดย่อมมีความต้องการขั้นพื้นฐานไม่ต่างกัน

1.2.2 เกิดจากความต้องการและผลลัพธ์

พิทักษ์ ทรุษิม (2538, น.24) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงผลออกมาในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมิน โดยบ่งบอกทิศทางของผลการประเมินว่าเป็นไปในลักษณะทิศทางบวกหรือทิศทางลบหรือไม่มีปฏิกิริยาใดๆ ต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งที่มีมากระตุ้น

สรุป ความพึงพอใจ เป็น ปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้า สิ่งกระตุ้นหรือเข้าไปมีส่วนร่วมที่แสดงผลออกมาทางอารมณ์ในทิศทางบวก จิตใจปราศจากความเครียดและเป็นนามธรรม

1.3 ลักษณะความพึงพอใจ

สุเทพ พานิชพันธุ์ (2541, น.5) ได้สรุปว่า สิ่งจูงใจที่ใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ มีด้วยกัน 4 ประการ คือ

- 1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ (material inducement) ได้แก่ เงิน สิ่งของ หรือสภาวะทางกายที่ให้แก่ผู้ประกอบการต่างๆ
- 2) สภาพทางกายที่พึงปรารถนา (desirable physical condition) คือ สิ่งแวดล้อมในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งอันก่อให้เกิดความสุขทางกาย

3) ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (ideal benefaction) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่สนองความต้องการของบุคคล

4) ผลประโยชน์ทางสังคม (association attractiveness) หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีมิตรกับผู้ร่วมกิจกรรม อันจะทำให้เกิดความผูกพัน ความพึงพอใจและสภาพการร่วมกัน อันเป็นความพึงพอใจของบุคคลในด้านสังคมหรือความมั่นคงในสังคม ซึ่งจะทำให้รู้สึกมีหลักประกัน และมีความมั่นคงในการประกอบกิจกรรม

1.4 ปัจจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ปรียากร วงศ์อนุตรโรจน์(2535,น.148-149) ได้มีการสรุปว่า ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ใช้เป็นเครื่องมือบ่งชี้ถึงปัญหาที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานนั้นมี 3 ประการ คือ

1) ปัจจัยด้านบุคคล (personal factors) หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน เพศ จำนวนสมาชิกในความรับผิดชอบ อายุ เวลาในการทำงาน การศึกษา เงินเดือน ความสนใจ เป็นต้น

2) ปัจจัยด้านงาน (factor in the Job) ได้แก่ ลักษณะของงาน ทักษะในการทำงาน ฐานะทางวิชาชีพ ขนาดของหน่วยงาน ความห่างไกลของบ้านและที่ทำงาน สภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

3) ปัจจัยด้านการจัดการ (factors controllable by management) ได้แก่ ความมั่นคงในงานรายรับ ผลประโยชน์ โอกาสก้าวหน้า อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ สภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชา ความศรัทธาในตัวผู้บริหาร การนิเทศงาน เป็นต้น

สรุป ความพึงพอใจคือการแสดงพฤติกรรมที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองให้เป็นรูปร่าง มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนที่ตอบสนองสิ่งเร้าและทำให้เกิดความสุข เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่จะหาความสุขให้กับตัวเองเพื่อหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ ดังเช่นงานวิจัยในครั้งนี้ที่วัดความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยมีเกณฑ์การวัดออกเป็น 5 Scale จากน้อยที่สุดถึงมากที่สุด

2. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น สามารถแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ ความหมายของความคิดเห็น การวัดความคิดเห็น และ องค์ประกอบทางอารมณ์หรือพฤติกรรม โดยมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

2.1 ความหมายของความคิดเห็น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 249) พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา บัณฑิตยสถาน 2542 ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่าเป็นข้อพิจารณาว่า เป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม

ศรีสมบุรณ์ แยมกมล (2538, น. 47) สรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกหรือความเชื่อมั่นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งอาจเกิดจากการประเมิณผล สิ่งนั้น หรือเหตุการณ์นั้นโดยมีอารมณ์ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ขณะนั้น เป็นพื้นฐานการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การแสดงความคิดเห็นอาจจะทำด้วยคำพูด หรือการเขียนก็ได้

เบส (1977, น. 42) อ้างถึงใน ศรีสมบุรณ์ แยมกมล (2538, น. 47) สรุปว่า ความคิดเห็น หมายถึงการแสดงออกด้านความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ด้วยการพูดการเขียน โดยมีพื้นฐานความรู้เดิมประสบการณ์ที่บุคคลได้รับตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นเป็นหลักในการแสดงความคิดเห็น

สิริพร บุญนันทน์ (2539, น. 7) สรุปว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งอาจเกิดจากการประเมิณผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นโดยมีอารมณ์ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เป็นพื้นฐานการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม อาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาการแสดงออกความคิดเห็นอาจทำด้วยคำพูด หรือการเขียนก็ได้

นพมาศ ชีรเวคิน (2539, น. 99) อธิบายว่าความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูด หรือเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคม หรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตามแต่เมื่อพูดหรือเขียนไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความในใจด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่นิยมกันมากที่จะสำรวจความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งหรือเรียกกันว่าการสำรวจประชามติ (polling) จึงอาจกล่าวได้ว่าการหยั่งประชามติเป็นเครื่องมือสำคัญ ทางวิชาการที่ศึกษาและสำรวจการแสดงออกทางความคิดเห็นในปัจจุบันสำหรับนักจิตวิทยาสังคม (สิริพร บุญนันทน์, 2539, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงออกทางถ้อยคำ (verbal expression) เกี่ยวกับทัศนคติความเชื่อหรือค่านิยมแต่ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งเดียวกับทัศนคติเพราะในตัวของมันเองไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทางอารมณ์หรือพฤติกรรม

สรุป ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลทางอารมณ์ความรู้สึก หรือทางความเชื่อต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเหตุการณ์หนึ่ง เหตุการณ์ใด โดยไม่ต้องมีหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอ แล้วนำไปสู่การแปลความหมาย ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ ดังเช่นงานวิจัยนี้ที่วัดความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

2.2 การวัดความคิดเห็น

การวัดความคิดเห็น หรือการสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาถึงความรู้สึกของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และอาจส่งผลถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมของเจ้าของความคิด การวัดระดับความคิดเห็นจะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางหรือนโยบายให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคิดเห็นส่วนรวมได้ โดยความคิดเห็นทั่วไป ต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 3 สิ่งคือ

1. บุคคลที่จะถูกวัดสิ่งเร้า
2. การตอบสนองซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูง ต่ำ มาก น้อย
3. วิธีวัดความคิดเห็น

อาจกล่าวได้ว่า การวัดความคิดเห็น ทักษะคิด แรงจูงใจ และค่านิยม ได้สร้างแบบสอบถามสำหรับวัดสิ่งต่างๆ ดังกล่าว แต่ยังไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาด เพราะมีบางส่วนที่ซ้ำซ้อนกันอยู่ การวัดความคิดเห็นส่วนใหญ่ยังไม่มี การแบ่งแยกทัศนคติอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามการสำรวจความคิดเห็นมักจะเป็นการถามสิ่งที่เป็นเฉพาะเจาะจง ซึ่งผลที่ออกมาจากการสอบถามความคิดเห็นจะเป็นตัวชี้ความพอใจ ไม่พอใจ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว

การวัดความคิดเห็นของบุคคล สามารถกระทำได้หลายวิธี วิธีที่ใช้กันโดยทั่วไปคือการตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ซึ่ง Best (1977, p.177) อ้างถึงใน จารึก ศรีเลิศ (2540) ได้เสนอวิธีที่ง่ายที่สุดในการบอกถึงความคิดเห็น คือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความเพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะใด และจะสามารถทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้ ส่วน Hurlock (1955, p.186-187) อ้างถึงใน จารึก ศรีเลิศ (2540) กล่าวว่าสามารถวัดความคิดเห็นได้โดย

1. ใช้การสังเกต โดยการสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านต่างๆ
2. ใช้การสัมภาษณ์โดยถามว่าชอบอะไร ไม่ชอบอะไร สนใจเรื่องอะไร
3. ใช้การสนทนาโดยการศึกษาเรื่องที่ชอบสนทนา การสนทนาจะเป็นการสะท้อนให้เห็นความสุขของคนนั้น

4. ศึกษาจากข้อเขียน สมุดบันทึกประจำวัน จดหมาย เพื่อดูว่าเกี่ยวกับเรื่องอะไร ซึ่งข้อเขียนจะสะท้อนถึงความสนใจได้ดีเช่นเดียวกับการสนทนา

5. ใช้การสอบถามถึงความปรารถนา

การประเมินความคิดเห็นและทัศนคติ (Opinion and Attitude) เป็นปัญหาสำคัญของจิตวิทยาสังคม ความคิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มที่ต่างกันก็มีความสัมพันธ์กันด้วยซึ่งเรื่องเหล่านี้ เป็นเรื่องที่นักจิตวิทยาสังคมให้ความสนใจและทำการศึกษากันมากในปัจจุบัน

การวัดความคิดเห็น

กรณีการ์ ชูติพงศ์ศาวัด (2544, น.53) ได้กล่าวไว้ว่า จากความหมายของความคิดเห็นและองค์ประกอบของความคิดเห็น ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่เป็นความรู้สึกหรือการประเมิน และส่วนที่เป็นพฤติกรรม ทำให้การวัดจะต้องทำทั้ง 3 องค์ประกอบ และต้องวัดเป็นภาพรวม โดยพิจารณาจากิริยาท่าที การตอบสนองต่อสิ่งเร้าในหลายประการร่วมกัน มิใช่วัดจากการกระทำหรือพฤติกรรมเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งของบุคคล นอกจากนั้นการวัดความคิดเห็นยังต้องบ่งบอกถึงปริมาณ (Magnitude) ความมากน้อยของความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งเร้าและทิศทาง (Direction) ที่บอกว่ามีความคิดเห็นไปในทางบวกหรือทางลบ ในการวัดความคิดเห็นของบุคคล สามารถกระทำได้หลายวิธี วิธีที่ใช้กันโดยทั่วไป คือ การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่งชนะจิต เกตุอุไร (2549, น. 9-10) เสนอแนะว่าวิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็น ก็คือการแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาลักษณะเช่นไร และจะสามารถทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้ โดยข้อความเหล่านั้น ตามหลักเกณฑ์บางประการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความคิดเห็นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ภาษาที่ใช้ต้องชัดเจน ง่าย ไม่อ้อมค้อม
2. เปิดโอกาสให้ผู้ตอบ สามารถแสดงความคิดเห็นได้หลายระดับ
3. ไม่ควรใช้ข้อความที่ผู้ตอบสามารถตีความได้หลายอย่าง
4. กำหนดระดับความคิดเห็นตามลำดับจากมากไปหาน้อย หรือจากน้อยไปหา
มากในแต่ละข้อความ

5. ให้ผู้ตอบเลือกระดับความคิดเห็นที่เป็นตัวแทนในแต่ละข้อความ โดยเขียนเครื่องหมายในช่องที่ตรงกับความรู้สึก

อนึ่ง การวัดความคิดเห็นตามแบบของ Likert (1976) การให้คะแนนความคิดเห็นของผู้ตอบข้อความต่างๆ จะขึ้นอยู่กับข้อความว่าเป็นข้อความที่ต้องสนับสนุน หรือข้อความที่ต้องตอบ ปฏิเสธ

วิเชียร เกตุสิงห์ (2541, น.94-97) กล่าวว่า การใช้แบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประมานนี้นิยมสร้างแนวคิดของลิเคิร์ต Likert (1976) ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นของ วัตถุ ทัศนคติ ทัศนคติ เรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวัดมาตรวัด เจตคติหรือทัศนคติหรือความคิดเห็นที่นิยมใช้อย่างแพร่หลาย

1. วิธีตรวจสอบกัทแมนสเกล (Guttman Scsale) เป็นวิธีสร้างมาตรวัดทัศนคติ หรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับทัศนคติสูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันและกันได้ อย่างต่ำสุดหรือสูงสุด และแสดงถึงการสะสมของข้อความความคิดเห็น

2. วิธีเทอร์สโตนสเกล (Thurstone Scale) เป็นวิธีการสร้างมาตรวัดออกเป็น ปริมาตรแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งความคิดเห็น หรือทัศนคติในทางเดียวกัน และเสมือนว่าเป็น Scale ที่มีช่วงห่างกัน (Best,1997 อ้างถึงใน สุขญา คุติยานุวัฒน์,2543) ได้เสนอแนะว่า วิธีการที่ง่ายที่สุดที่จะบอกความคิดเห็น ก็คือการแสดงให้เห็นถึงร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อคำถาม เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะใด

2.3 องค์ประกอบทางอารมณ์หรือพฤติกรรม

องค์ประกอบด้านอารมณ์ มี 3 องค์ประกอบ (Baron, 1989 p.304) ได้แก่

1. สภาพการรู้คิด (cognitive states) เป็นความรู้สึกลึกของผู้ที่กระทำหรือ ประสบการณ์ต่างๆ ของบุคคล เช่น เราเคยรู้สึกโกรธ รำเริง สะอิดสะเอียน เป็นต้น

2. ปฏิกริยาทางสรีระ (physiological reactions) เป็นการเปลี่ยนแปลงภายใน ร่างกายของเรา เช่น หัวใจเต้นเร็วขึ้นเมื่อรู้สึกตื่นเต้นหรือตกใจ

3. การแสดงออกทางพฤติกรรม (expressive bahaviors) เป็น สัญญาณ การแสดงออกจากสภาวะภายใน เช่น เกิดความพอใจก็จะแสดงการยิ้ม

หลวงวิเชียรแพทยาคม (วิเชียร พุฒิวิญญู, 2539, น. 12อ้างถึงใน ไพโรจน์ ฉัตรศิริ มงคล, 2540, น.33) กล่าวว่า ความคิดเห็น (opinion) กับทัศนคติ(attitude) มักจะถูกใช้สลับกัน ได้ เสมอ ทัศนคติก็จะหมายถึงความพยายามที่จะทำ (intention to act) ซึ่งจะเกี่ยวข้องอย่างมากกับ อุปนิสัยและพฤติกรรมส่วนความคิดเห็นเป็นเพียงคำพูดและเครื่องหมาย แต่ทุกคราวที่พูด พูดถึง การทดสอบทัศนคติมักจะเผยถึงความคิดเห็น

พจนานุกรมทางด้านสังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตสถานพ.ศ. 2542 (วิเชียรพุฒิวิญญู, 2539, น.12 อ้างถึงใน ไพโรจน์ ฉัตรศิริมงคล, 2540, น.33) ได้ให้ความหมายว่า เป็นจริงจากการใช้ ปัญญาความคิดประกอบถึงแม้จะได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้ความคิดเห็น ตามความหมายของ พจนานุกรมทางการศึกษา (อ้างถึงใน รัฐกานต์สุขสว่าง, 2538, น.5) ได้ให้ความหมายว่า ความ

คิดเห็นคือความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอนหรือความรู้อันแท้จริงแต่จะตั้งอยู่ในจิตใจ ความเห็นและการลงความเห็นของแต่ละบุคคลที่ว่าจะจะเป็นจริง หรือน่าจะตรงตามที่คิดไว้

อุทัย หิรัญโต (อ้างถึงใน รัฐกานต์สุขสว่าง, 2538, น. 5 -6) ให้ความเห็นว่า ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับคืออย่างผิวเผินก็มีอย่างลึกซึ้งซึ่งก็มีความคิดเห็นที่เป็นทัศนคติ (attitude) นั้นเป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานานเป็นความคิดเห็นทั่วๆ ไปไม่เฉพาะอย่าง ซึ่งมีประจำตัวของบุคคลทุกคน ส่วนความคิดเห็นที่ไม่ลึกซึ้งและเป็นความคิดเห็นเฉพาะอย่าง และมีอยู่เป็นเวลาอันสั้น เรียกว่า opinion เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่ในรากฐานของยานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์มีความรู้แห่งอารมณ์น้อย เกิดขึ้นง่ายแต่สลายเร็ว

สุทธิพงษ์ แสงมณี (อ้างถึงใน รัฐกานต์สุขสว่าง, 2538, น.6) แปลจาก Nunnally ความว่า ทั้งความคิดเห็นและทัศนคตินั้น เป็นเรื่องการแสดงออกความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเลข นอกจากนี้ยังอธิบายอีกว่าคำว่าความคิดเห็นนั้นจะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความเห็น(judgment) และความรู้(knowledge) ในขณะที่ทัศนคตินั้นใช้กันมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก(feeling) และความชอบพอ(preference) ในท้ายที่สุดเขาได้สรุปว่าเรามักใช้คำว่า ความคิดเห็น มากกว่าคำว่า “ทัศนคติ”

กฤษฎีมหาวิรุฬห์(อ้างถึงใน รัฐกานต์สุขสว่าง, 2538, น.7) กล่าวว่า“ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่อยู่ในความแน่นอนหรือความจริงแต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริงซึ่งขึ้นอยู่กับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น พื้นฐานความรู้ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญการแสดงความคิดเห็นนี้อาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง (อ้างถึงใน รัฐกานต์ สุขสว่าง, 2538, น.7) กล่าวว่า “ทัศนคติ จะปรากฏอยู่ในความคิดเห็นซึ่งเป็นการตัดสินใจเฉพาะในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง การเรียงลำดับจากคำนิยามไปสู่ทัศนคติและความคิดเห็นเป็นการก้าวจากเรื่องทั่วไป ไปยังเรื่องเฉพาะจากสภาพจิตหรือความโน้มเอียงที่เริ่มกว้าง ๆ และแคบเข้าจนในที่สุดแสดงออกมาเป็นความคิดเห็นเฉพาะเรื่อง ความคิดเห็นขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ความคิดเห็นมักจะเป็นผลที่สลับซับซ้อนของทัศนคติหลายอย่าง ความคิดเห็นของบุคคลที่แสดงถึงความกดดันในสถานการณ์หนึ่งจะไม่มีผลจริง ๆ ดังจะเห็นได้จากกรณีสมาชิกสภานิติบัญญัติซึ่งเปลี่ยนความคิดเห็นของตนไปตามอำเภอของกลุ่มต่าง ๆ และบรรยากาศความคิดเห็นที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ”

สุโท เจริญสุข (อ้างถึงใน รัฐกานต์ สุขสว่าง, 2538, น.8) กล่าวถึงความคิดเห็นว่าเป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคลอันเป็นผลให้บุคคลมีความติดต่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ

สุชา จันทรเฒ และ สุรางค์ จันทรเฒ (อ้างถึงใน สมปอง ประเสริฐผล, 2538, น.10)กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติเราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติแต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้น เป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกได้อย่างเปิดเผย หรือตอบสนองอย่างตรง ๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างถึงใน สมปอง ประเสริฐผล, 2538, น.10) กล่าวว่า“ความคิดเห็น ถือได้ว่าเป็นการแสดงออกทางด้านทัศนคติอย่างหนึ่งแต่การแสดงความคิดเห็นมักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบและเป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อสถานการณ์ภายนอก”

โคเลสนิก (Kolesnik อ้างถึงใน ไพโรจน์ ฉัตรศิริมงคล, 2540, น.33) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแปลความหมาย หรือการลงความเห็นที่เกิดจากข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละบุคคลคิดว่าถูกต้องแต่คนอื่น ๆ อาจไม่เห็นด้วย

2.4 องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ในทางที่ดีขึ้น มีคุณประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ เพราะจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติ สำหรับองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนได้มีผู้สรุปไว้ดังนี้

จากรายงานการประชุมปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และทิพย์รัตน์ สีเพชรเหลือง, 2543. น.38) ได้สรุปปัจจัยการจัดการเรียนการสอนไว้ 6 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านผู้เรียน ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม จริยธรรม สุขภาพกายและจิต ความพร้อม ความเอาใจใส่ ทัศนคติ วุฒิภาวะ พื้นฐานครอบครัว และการแข่งขัน
- 2) ด้านผู้สอน ได้แก่ สุขภาพกายและจิต จริยธรรม ทัศนคติ ความรู้ในวิชาชีพ บุคลิกภาพ การสอนและใฝ่รู้ใฝ่ใจ และความพร้อม
- 3) ด้านหลักสูตร ได้แก่ เนื้อหาวิชา วิธีการสอน เทคนิคการสอน การวัดและประเมินผลและเวลาที่จัดสอน

4) **ด้านสภาพแวดล้อม** ได้แก่ การจัดการ เช่น จำนวนนักศึกษา ความร่วมมือ สวัสดิการ การติดตามผล นโยบายสถานที่ บุคลากร งบประมาณ สภาพสังคม ความมีชื่อเสียงของ มหาวิทยาลัย และบรรยากาศ

5) **ด้านสื่อการสอน** ได้แก่ ความทันสมัย และการเลือกใช้สื่อ

6) **ด้านแหล่งข้อมูล** ได้แก่ ห้องสมุด และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนปรัชญา เวสารัชช์ (2545, น.13) ได้กำหนดองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนไว้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1) **สาระเนื้อหาในการเรียนการสอน** คือการจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหา สาระเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนควรทันสมัย เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

2) **ครู ผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้** ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครูและอาจารย์ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และ สาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) **สื่อและอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอน** เช่น อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการต่างๆ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น สื่อและอุปกรณ์เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีปริมาณอย่างเพียงพออยู่ในสภาพใช้งานได้อย่างเหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ

4) **รูปแบบวิธีการเรียนการสอน** ผู้สอนควรเลือกรูปแบบวิธีการสอนให้ เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม จำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับการทำความเข้าใจ ธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน

5) **ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา** ในการจัดการเรียนการสอนต้องมีผู้รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหาร ซึ่งมีหน้าที่จัดการเรียน การสอนที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อยนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

6) **เงินทุนสนับสนุน** การจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุน อาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เงินทุนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเกิดผลตามเป้าหมาย

7) **สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม** สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการเรียนการสอน ต้องดูแล คือ การมีสถานที่ ห้องเรียนและบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เพียงพอ เหมาะสมและปลอดภัยซึ่งเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการเรียนรู้

8) ผู้เรียน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการเรียนการสอน เพราะผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนการสอน โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญคือ ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนจึงหมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทั้งในระบบภายในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับรายละเอียดองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 6 ด้าน ที่แสดงถึงคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการจัดกรรมกรเรียนการสอน ด้านการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านปัจจัยเกื้อหนุน

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543, น.10) กล่าวว่าจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการดำเนินการด้านการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดผลที่เป้าหมาย คือ ผู้เรียนซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นต้น

ทิสนา แคมมณี (2545, น.26) ให้ความหมายว่าการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการด้านการเรียนการสอน โดยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยพิจารณาจากหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน วิธีการสอนและการประเมินผล ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น สอดคล้องกับงานศึกษาของวิชัย แหวนเพชร (2530, น.151) ที่กล่าวว่าการสอนคือ การถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เจริญงอกงาม

หลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เมื่อกล่าวถึงการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับใดจำเป็นจะต้องกล่าวถึงหลักสูตรควบคู่กันไปด้วยเสมอ ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือนำแนวทางว่าควรจะดำเนินการจัดการศึกษาไปในทางใด (ชมพันธุ์ ญุฑธร ณ อยุธยา 2540, น.1) โดยให้ความเห็นของหลักสูตรแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มแรกหมายถึง แผนประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นเอกสารหรือโครงการการศึกษาที่สถาบันการศึกษาได้จัดวางแผนไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามแผนไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามแผนหรือโครงการที่กำหนด รวมถึงแผนการเรียนรู้เนื้อหาของวิชาของรายวิชาต่างๆ ให้กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลตามที่ได้กำหนด ส่วนกลุ่มที่สอง ให้ความหมายว่าหลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่สถาบันศึกษาจัดไว้ หมายถึง รวมแผนประสบการณ์การเรียนรู้และการนำหลักสูตรไปใช้ด้วย (ชมพันธุ์ ญุฑธร ณ อยุธยา. 2540, น.3)

นอกจากนี้ทิสนา แคมมณี (2535, น.1-3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง โปรแกรมการศึกษาใดที่ได้กำหนดโครงสร้างการเรียนรู้ ประกอบด้วยรายวิชาต่างๆ พร้อมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละวิชา

นาราวดี สิริโรจน์ (2543, น.16) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติที่จะจัดให้แก่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ส่งเสริมให้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถหลักสูตรจึงประกอบด้วย วัตถุประสงค์โครงสร้าง เนื้อหาวิชาของหลักสูตร คุณลักษณะของอาจารย์ วัสดุ การศึกษา ตำราเรียน สถานที่เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตรที่สอดคล้องกับสังคมแต่ละยุคสมัย คุณลักษณะตามความมุ่งหมายของการศึกษาที่วางไว้ นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545, น.25) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ครู ผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการ (Process) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) คือ ผลสัมฤทธิ์
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการจัดการที่เกี่ยวกับการศึกษาด้านการเรียนการสอน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสูงสุด ได้แก่ การจัดการด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านวิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านอุปกรณ์และสถานที่ ด้านการวัดและประเมินผล ในที่นี้ หมายถึง การวัดความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

สรุปจากแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น สามารถสรุปได้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกส่วนบุคคลทางอารมณ์ ความรู้สึก หรือเป็นการแสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่สามารถพิสูจน์ได้เสมอและนำไปสู่การแสดงความหมายโดยจะอาศัยความรู้ อารมณ์ และ ประสบการณ์ภายในสภาพแวดล้อมนั้นเป็นพื้นฐานเริ่มต้น ซึ่งอาจได้รับการยอมรับหรือถูกปฏิเสธก็ได้ นอกจากนี้ความคิดเห็นยังแสดงออกมาผ่านคำพูด การเขียนหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ผ่านกระบวนการสำรวจความคิดเห็น หรือตามประสบการณ์ของบุคคล จะเป็นประโยชน์หรือไม่ ต้องขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่จะเข้าไปหาความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง

โครงการ 5 ประสาน สืบสานทฤษฎีใหม่ เพราะแต่ละบุคคลจะมีความคิดเห็น ความรู้สึกที่แตกต่าง กันออกไป อารมณ์เป็นกระบวนการที่กระตุ้นและผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา : ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกด้านความคิดเห็นต่องานวิจัยนี้

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

ความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ ร่วม ทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะการเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้ ยินได้ฟัง นิยามของคำว่าความรู้ นั้นเป็นสิ่งที่ยากที่จะกำหนดขอบเขตของความหมายแต่เราเริ่มจาก คำว่า “ข้อมูล” หรือ “ข้อเท็จจริง” โดยมีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความของความรู้ไว้ ดังนี้

3.1 ความหมายของความรู้

Davenport and Prusak(1998, อ้างอิงใน พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547, 20) ได้ให้ ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง ส่วนผสมของประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ที่เป็นสภาพแวดล้อม และกรอบการทำงานสำหรับการประเมิน และรวมกันของประสบการณ์และสารสนเทศใหม่

Hideo Yamazaki (สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548, 8) ให้ ความหมายของความรู้ เป็น สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ โดยไม่ จำกัดช่วงเวลา

ศาสตราจารย์นายแพทย์ วิจารณ์ พานิช (2548, 5-6) ได้กล่าวว่า “ความรู้” นั้น มี หลายนัยและหลายมิติ คือ

ความรู้ คือสิ่งที่นำไปใช้จะไม่หมด หรือสึกหรอ แต่จะยิ่งออกเงยหรือองงามขึ้น

ความรู้ คือสารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ

ความรู้ เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้

ความรู้ เป็นสิ่งที่ขึ้นกับบริบทและกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการ

ซึ่งในยุคแรกๆ ของการพัฒนาศาสตร์ด้านการจัดการความรู้ มองว่าความรู้มาจากการจัดระบบและตีความสารสนเทศ (Information) ตามบริบท ซึ่งสารสนเทศก็ได้มาจากการประมวลข้อมูล (data) ดังนั้นความรู้จะไม่มีประโยชน์เลย ถ้าไม่นำไปสู่การกระทำหรือการตัดสินใจ

ความรู้เป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับองค์กร องค์กรจึง จำเป็นที่จะต้องพัฒนาความรู้ให้โดดเด่นอันเป็นต้นทุนที่สำคัญขององค์กรเพื่อการแข่งขันและเพื่อเพิ่มคุณค่าในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการ

และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ตัวอย่างเช่น ความรู้ที่เกิดขึ้นมานานแล้ว หรืออาจจะเรียกว่า ภูมิปัญญา หรือที่เรามักจะคุ้นหูกับคำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือความรู้ที่มีได้เกิดมาจากแต่ผู้มีการศึกษาสูงๆ เท่านั้นแต่ยังสามารถถูกผลิตขึ้นมาจากบุคคลธรรมดาทั่วไป หรือที่เรียกว่าชาวบ้าน ความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาชาวบ้านก็มีได้มีคุณค่าที่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิปัญญาของนักวิชาการ และสังคมยุคปัจจุบัน ได้เชิดชูว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะความรู้ที่ถูกผลิตออกมาไม่ได้มาจากตัวหนังสือในตำราหรือการวิจัยในห้องทดลอง หากแต่เกิดมาจากประสบการณ์ที่ถูกสั่งสมลง ผิดลองถูก สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ภูมิปัญญาเหล่านี้ ได้เลื้อยแพร่ไปด้วยวัฒนธรรมทางสังคมอีกมากมายซึ่งความรู้ใหม่ๆ ทางวิทยาศาสตร์มักมองข้าม และเป็นการยากที่จะใช้เทคโนโลยีหรือความรู้ใดๆ มาผลิตความรู้อันเป็นภูมิปัญญาเหล่านั้นได้ในเวลาอันสั้น (กิริติ ยศยิ่งยง (2549, น.3) และ กรณีคนัย วิทยานุกรณ (2551, น.8)

ความรู้เป็นความคิดของแต่ละบุคคลที่ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดความเข้าใจ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสรุปและตัดสินใจตามสถานการณ์ต่างๆ

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2550 น.24) ความรู้ คือ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้

กิริติ ยศยิ่งยง (2549, น.4) ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้ คือ ความคิดของแต่ละบุคคลที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดความเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ จนได้รับการยอมรับโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม

พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547, น.21) ได้ให้ความหมายของความรู้ คือ กระบวนการของการจัดเก็บ เลือกใช้ และบูรณาการ การใช้สารสนเทศเหล่านั้น จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ (new knowledge) ความรู้ใหม่จึงเกิดขึ้นจากการผสมผสานความรู้และประสบการณ์เดิมผนวกกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ ซึ่งความรู้ดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่ภายในบุคคล เป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจน ซึ่งหากได้รับการถ่ายทอดออกมาอยู่ในรูปลายลักษณ์อักษรก็จะกลายเป็นความรู้ที่ชัดเจน และความรู้จะเกิดคุณค่าได้หากมีการนำไปใช้ในการตัดสินใจ

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547, น.10) ให้นิยามความรู้ตามแนวคิดของ แมคคาร์ที ว่าความรู้เป็นความคิดและการกระทำที่ได้รับการยอมรับโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2530, น.130) ได้ให้ความหมายความของ “ความรู้” ไว้ว่า ความรู้ เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้ หรือระลึกได้โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในขั้นนี้ คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

สรุป ความรู้ คือสารสนเทศที่เกิดจากประสบการณ์ ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยง กับความรู้อื่น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้ นั้น ถูกกระตุ้นโดยความต้องการ สามารถนำไปใช้ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา ไม่มีวันหยุด หรือสึกหรอ

3.2 ประเภทแหล่งข้อมูลความรู้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

3.2.1 ความรู้ที่อยู่ในตัวคน/ความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จาก ประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เป็น ความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด หรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการ ทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดวิเคราะห์

3.2.2 ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบสื่อหรือเอกสาร/ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่างๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่างๆ และบางครั้งจะเรียกว่าความรู้แบบรูปธรรม

3.3 ระดับความรู้ (Levels of Knowledge)

ตามแนวคิดของ James Brain Quinn (อ้างอิงในสำนักงานก.พ.ร และสถาบันเพิ่ม ผลิตแห่งชาติ, 2548, น.16) แบ่งระดับความรู้เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 , Know –what (รู้ว่าคืออะไร) เป็นความรู้เชิงรับรู้หรือความรู้ที่ได้รับมา จากการเรียน เห็นหรือจดจำมีลักษณะเป็นความรู้ในภาคทฤษฎีว่า สิ่งนั้นคืออะไร

ระดับที่ 2 , Know-how (รู้ว่่าเป็นอย่างไร /รู้วิธีการ) เป็นความสามารถในการนำ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

ระดับที่ 3 , Know-why (รู้ว่่าทำไม /รู้เหตุผล) เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเหตุผลที่ สลับซับซ้อนขึ้น ภายใต้เหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ความรู้ในระดับนี้สามารถพัฒนาได้บน พื้นฐานของประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาและการอภิปรายรวมกับผู้อื่น

ระดับที่ 4 , Care –why (ใส่ใจกับเหตุผล) เป็นความรู้ในลักษณะการสร้างสรรค์ที่มา จากตัวเอง บุคคลที่มีความรู้ในระดับนี้จะมีเจตจำนง แรงจูงใจและการปรับตัวเพื่อความสำเร็จ

ดังนั้นในการจัดการความรู้ องค์กรต้องคำนึงถึงระดับของความรู้เพื่อก่อให้เกิด การบรรลุผลด้วย เช่น เดียวกับการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ต้องมีการจัดการองค์ความรู้เพื่อ ให้ การเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นไปอย่างยั่งยืน

สรุปจากแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ข้างต้น สามารถสรุปได้ ความรู้ คือ ส่วนผสมของของประสบการณ์และสารสนเทศใหม่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบเชื่อมโยงกับความรู้อื่นเกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้นั้น ถูกกระตุ้นโดยความต้องการ ความรอบรู้ในบริบทการแสดงความคิดเห็น และนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจหรือใช้ในการทำงาน ดังเช่นเรื่องของทฤษฎีใหม่ที่อยู่ในหลวงทรงพระราชทานให้แก่ชาวไทย และทางราชการยังได้จัดโครงการ 5 ประสาน สืบสานทฤษฎีใหม่ ที่เกษตรกรได้มีการเข้าร่วมดำเนินโครงการ เรียนรู้ที่จะทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ต่อไป

4. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่

“ทฤษฎีใหม่” เป็นแนวทางหรือหลักในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบากให้สามารถผ่านช่วงวิกฤต

4.1 ที่มาของทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่เป็นแนวคิดในการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกิดจากพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในการที่ได้ทรงคิด ทรงปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และแก้ไขในการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยทรงเริ่มศึกษาและวิจัยเชิงปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 ในพื้นที่ส่วนพระองค์ขนาด 16 ไร่ 2 งาน 23 ตารางวา ที่ ต.ห้วยบง อ.เมือง จ.สระบุรี โดยทรงเริ่มนำเอกสารออกมาเผยแพร่ในปี 2537 และทรงสร้างเป็นตัวอย่างต่างๆ มากมายในโครงการหลวง จากพระราชดำริที่ตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีแนวพระราชดำริที่จะพัฒนาประสิทธิภาพทางการเกษตรที่สำคัญ เพื่อให้สอดคล้องต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกรให้เกิดความยั่งยืน นั่นคือ “การเกษตรทฤษฎีใหม่” ที่ทรงเน้นในเรื่องของการคันคว่ำ ทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชต่างๆ ใหม่ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ เช่น หม่อนไหม ยางพารา ฯลฯ อีกทั้งพืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดินและพืชสมุนไพร ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช ทั้งนี้รวมทั้งพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสมเช่น โค กระบือ แพะ แกะ พันธุ์ปลา และสัตว์ปีกทั้งหลายด้วย เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ราคาถูกและใช้เทคโนโลยีที่ง่ายและไม่สลับซับซ้อน ซึ่งเกษตรกรจะสามารถรับไปดำเนินการเองได้ และที่สำคัญคือ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือเทคนิควิธีการดูแลต่างๆ นั้นต้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม มีพระราชประสงค์เป็นประการแรก คือ การทำ

ให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะในด้านอาหารก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ฯลฯ แนวทางที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรงพยายามไม่ให้เกษตรกรพึ่งพาอยู่กับพืช เกษตรแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจะเกิดความเสียหายง่าย เนื่องจากความแปรปรวนของตลาดและ ความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ทางออกก็คือเกษตรกรควรจะควรมีรายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือไปจาก ภาคเกษตร เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือนของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งดำเนินงานสนับสนุนงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในปัจจุบันสภาพของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ ให้อยู่ ในสภาพที่จะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากที่สุด

4.2 หลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่

พระราชดำริ "ทฤษฎีใหม่" เป็นแนวทางหรือหลักการในการจัดการทรัพยากร ระดับไร่นา คือ ที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการ ดำเนินการทฤษฎีใหม่ได้พระราชทานขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

4.2.1 ขั้นตอนแรก ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขต เกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ 1 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพ ด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30,30,30,10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและ ใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืช น้ำต่าง ๆ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักคะเจด ๆ ได้ด้วย) พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัด ค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย และพื้นที่ ส่วนที่สี่ประมาณ 30% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนอื่นๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลาน ตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ลงมือปฏิบัติ ตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนเป็นระยะเวลาพอสมควรจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาตนเองจาก ขั้น "พออยู่พอกิน" ไปสู่ขั้น "พอมีอันจะกิน" เพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการ ตามขั้นที่สองและขั้นที่สามต่อไปตามลำดับ

4.2.2 ขั้นตอนที่สอง ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้วก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

- 1) การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก
- 2) การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาขี๋ยรรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
- 3) ความเป็นอยู่ ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง
- 4)สวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานีนอนมัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้ให้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ
- 5) การศึกษา มีโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง
- 6) สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

4.2.3 ขั้นตอนที่สาม ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้น ฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการทำธุรกิจ การลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัท จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- 1) เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- 2) ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- 3) เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ ซื้อในราคาขายส่ง)
- 4) ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร (เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น)

ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเกษตรทฤษฎีใหม่ไปทำการทดลองขยายผล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งกรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิต จำนวน 25 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กระทรวงกลาโหม และกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการดำเนินงานให้มีการนำเอาทฤษฎีใหม่นี้ไปใช้อย่างกว้างขวางขึ้น

เกษตรทฤษฎีใหม่จึงเป็นแนวพระราชดำริ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานมาเพื่อแก้ปัญหาจากปัจจัยต่างๆ ในภาคการเกษตร และได้รับการพิสูจน์และยอมรับกันอย่างกว้างขวางในหมู่เกษตรกรไทยแล้วว่า พระราชดำริของพระองค์สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และทำให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุขขึ้น

ปัจจุบันมีโครงการหลวงมากมายหลายตัวอย่างที่เป็นต้นแบบให้เกษตรกรได้เข้าไปศึกษา เรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งก็มีผู้นำแนวทางตามแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ไปพัฒนาต่อยอดมากมายและประสบผลสำเร็จจนเป็นที่รู้จักกัน ทั่วประเทศ เช่น 2 ไร่แก้งจัน, เกษตรปราณิต 1 ไร่, 1 ไร่ได้เงิน 1 แสนบาท ฯลฯ

4.3 เกษตรทฤษฎีใหม่กรณีไร่พอใจ เกษตรอินทรีย์

ที่ไร่พอใจ เกษตรอินทรีย์ ก็ได้เดินตามรอยพระราชดำริตามแบบ เกษตรทฤษฎีใหม่ เน้นการเกษตรอินทรีย์ ปลุกพืชผัก พืชไร่แบบผสมผสาน โดยพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด ค่อยๆ สร้าง ค่อยๆ ทำ ไม่ได้ใช้เงินลงทุนมากมายมหาศาล ทำทุกอย่างแบบพึ่งพาตนเอง ถึงวันนี้จะยังมีทุกอย่างไม่พร้อม แต่ก็มีความสุขที่ได้ทำ และจะพยายามทำต่อไปเพื่อเป็นหนทางหนึ่ง จุดเล็กๆ จุดหนึ่งของสังคม ที่พวกเราจะมาช่วยกันสร้างสรรค์ให้น่าอยู่ร่วมกันได้ นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ประสภณกรชาวไทยอย่างยิ่ง ที่เรามีในหลวงที่ทรงห่วงใยความทุกข์สุขของประชาชนในประเทศ และยังทรงมีพระปรีชาสามารถมองเห็นปัญหา พร้อมแนวทางในการแก้ไข ทั้งยังทรงทำเป็นตัวอย่างให้เห็นอยู่ทั่วไปในประเทศของเราด้วย (เรื่องและเรียบเรียงโดย ศุภแสนฤทธิ์)

เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการแบ่งสรรพื้นที่ของเราที่มีให้เป็น 30,30,30,10 คือ 30 แรก เป็นพื้นที่กักเก็บน้ำใช้ยามจำเป็น 30 ที่สองคือเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเพื่อให้มีข้าวกินตลอดปี 30 ส่วนที่สามเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ เพื่อที่จะใช้เป็นอาหารประจำวันหากเหลือสามารถนำไปขายได้ ส่วน 10 สุดท้ายนั้นเป็นพื้นที่ใช้เป็นที่อยู่และเป็นโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ต่างๆ หากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถทำได้ผ่าน ขั้นที่พออยู่พอกิน เป็น พออั้นมีจะกิน โดยพึ่งพาจากสิ่งที่ตัวเองมีโดยไม่ไปพึ่งพาคนอื่น ผัก ผลไม้ที่เหลือจากการเพาะปลูกก็นำไปจำหน่ายทำให้มีรายได้เข้ามาในครอบครัว พึ่งพาตนเองให้มากที่สุดโดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนมาก

สรุปว่า แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ที่ถูกกล่าวมาข้างต้นเกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ การจัดการดินน้ำ ระบบการปลูกพืช การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ของอำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

5. การดำเนินงานโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

ปัจจุบันประเทศไทยทำการเกษตรเน้นประสิทธิภาพการผลิตมากขึ้น โดยอาศัยลักษณะพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของการลงทุน ซึ่งทำการผลิตโดยคำนึงถึงกำไรและค่าเสียโอกาส แต่ประเทศไทยยังจำเป็นต้องพึ่งปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก เช่น ปุ๋ยยา สารเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช มาใช้แทนปัจจัยการผลิตในธรรมชาติ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือว่าสารชีวภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งการพัฒนาการเกษตรในปัจจุบันดำเนินไปอย่างรวดเร็ว โดยขาดความระมัดระวัง ทำให้มีต้นทุนในการผลิตสูง และส่วนใหญ่เกษตรกรทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวหรือพืชเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลให้เกษตรกรประสบกับความขาดทุน เมื่อเกิดวิกฤตภัยแล้งหรือน้ำท่วม ทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหายและขาดทุนในที่สุด

ประเทศไทยได้ประสบปัญหาวิกฤตภัยแล้งเมื่อปี 2559 ส่งผลให้ผลผลิตของเกษตรกรเกิดความเสียหายและไม่ได้ผลผลิต จนเกิดความเดือดร้อนกันถ้วนหน้า

นายธีรภัทร ประยูรสิทธิ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เปิดเผยว่า ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ) มีนโยบายให้จัดทำโครงการ "5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่" เพื่อรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ และเผยแพร่พระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตลอดทั้งเป็นการเผยแพร่แนวพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่สาธารณชน โดยส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีความสนใจจาก 882 อำเภอ รวม 70,000 ราย ได้น้อมนำหลักเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของเกษตรกร โดยมุ่งหวังจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ อันเกิดจากการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยการสร้างอาชีพอย่างเหมาะสมกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า โดยได้คัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมเพื่อดำเนินการในปี 2560 จำนวน 70,000 ราย

ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินงานจะกำหนดกลุ่มเป้าหมายเกษตรกร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรกลุ่มพร้อมมาก (Cell ต้นกำเนิด) จำนวน 21,000 ราย ดำเนินการช่วงเดือน ก.พ. - เม.ย 60 เกษตรกรกลุ่มพร้อมปานกลาง (Cell แรกตัว ครั้งที่ 1) จำนวน 42,000 ราย ดำเนินการช่วงเดือน

พ.ค.- ก.ย.60 และเกษตรกรกลุ่มพร้อม (Cell แยกตัว ครั้งที่ 2) จำนวน 7,000 ราย ดำเนินการช่วง เดือน ต.ค. – ธ.ค. 60

สำหรับความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการฯ ประจำเดือนเมษายน 2560 ใน เกษตรกรกลุ่มพร้อมมาก จำนวน 21,000 ราย กระทรวงเกษตรฯ ได้รับข้อมูลรายงานความก้าวหน้า การปฏิบัติงานจากหน่วยงานในสังกัดในระดับพื้นที่ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 เกษตรกรลงมือทำตามแผนการผลิตในแปลงตนเอง โดยเกษตรกรได้ลงมือทำตาม แผนการผลิตในแปลงของตนเองแล้ว หรือเริ่มเพิ่มกิจกรรมในแปลงให้หลากหลายขึ้น 19,591 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.40 ปราชญ์เกษตรได้มีการให้คำแนะนำในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน 5,072 ราย คิด เป็นร้อยละ 22.92 และหน่วยงานที่รับผิดชอบให้คำแนะนำในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน 19,179 ราย คิดเป็นร้อยละ 97.90

5.2 การส่งเสริมการจัดทำบัญชี โดยเกษตรกรมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน/ บัญชีฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 77.80 จำนวน 16,496 ราย และหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกับครูบัญชีอาสา ได้ ส่งเสริมการบันทึกบัญชีครัวเรือน/บัญชีฟาร์มให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแล้ว 18,154 ราย คิด เป็นร้อยละ 85.62

5.3 ติดตาม/เยี่ยมเยียนเกษตรกร โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวง เกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command) ได้ติดตามเยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำการดำเนิน กิจกรรมในแปลงเกษตรกร 18,262 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.13 และปราชญ์เกษตร มีการติดตาม เยี่ยม เยียน ให้คำแนะนำการดำเนินกิจกรรมในแปลงเกษตรกร 13,668 ราย คิดเป็นร้อยละ 64.56 ขณะที่ ภาคเอกชนมีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร จำนวน 107 หน่วยงาน 6,176 ราย ส่วน สถาบันการศึกษา มีการติดตาม เยี่ยมเยียนเกษตรกร จำนวน 111 หน่วยงาน จำนวน 8,288 ราย

5.4 ดำรวจเพื่อกำหนดเป้าหมายเกษตรกรกลุ่ม Cell แยกตัว จำนวน 42,000 ราย โดย ขณะนี้ Single Command และหน่วยงานระดับพื้นที่ ได้เริ่มสำรวจหาเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย 39,570 ราย จากเป้าหมาย 42,000 ราย คิดเป็นร้อยละ 94.21 พร้อมทั้งนำเกษตรกรกลุ่มดังกล่าว มาเรียนรู้กับ ปราชญ์เกษตร หรือเกษตรกรต้นแบบ ร่วมกับเกษตรกร Cell ต้นกำเนิด หรือเกษตรกรกลุ่มพร้อม มาก (21,000 ราย) ในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน 8,302 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.77

5.5 หลักสูตรวิชาการอบรม ประกอบด้วย แนวคิดและปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ การลดต้นทุน การผลิต/ลดรายจ่าย การสร้างผลผลิต/สร้างรายได้ การ จัดทำบัญชีครัวเรือน/บัญชีต้นทุนการผลิต และการสื่อสารปฏิสัมพันธ์และจิตอาสา

สรุป “เกษตรทฤษฎีใหม่” คือ ระบบการเกษตรที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรน้ำใน ไร่ นา และจัดสรรพื้นที่สำหรับใช้ในการเพาะปลูก เพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ที่มีเหลือจึงขาย สร้าง

ผลผลิตที่หลากหลาย สำหรับเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงของครัวเรือน สร้างความมั่นคงด้านอาหาร เกิดการพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาจากภายนอก ซึ่งในทุกประเด็นที่กล่าวมาล้วนมีผลต่อการทำการวิจัยการดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

6. การวิเคราะห์ SWOT

SWOT เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งในที่นี้จะทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรค จากสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อนำไปวิเคราะห์และหาวิธีและพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เป็นอยู่

6.1 ความหมายของ SWOT

กลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับองค์กรเพราะองค์กรใช้กลยุทธ์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของตน โดยองค์กรจะกำหนดกลยุทธ์ได้นั้นต้องรู้สถานภาพหรือสถานะขององค์กรของตนเสียก่อน นอกจากนี้ยังต้องมีกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับตนเอง วิธีการและเทคนิคในการวิเคราะห์สถานะขององค์กรและกระบวนการกำหนดกลยุทธ์มีหลายวิธีด้วยกัน หนึ่งในวิธีการเหล่านี้ คือกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นวิธีการที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย ความหมายของ SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths Weaknesses Opportunities and Threats โดย

Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี

Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร

Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร บางครั้งการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถ

เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้ และในทางกลับกัน อุปสรรคอาจกลับกลายเป็นโอกาสได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้องค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์แวดล้อม

6.2 กรอบการวิเคราะห์ SWOT

ในการวิเคราะห์ SWOT การกำหนดเรื่อง หัวข้อ หรือประเด็น (Area) เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง เพราะว่าการกำหนดประเด็นทำให้การวิเคราะห์และประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคได้ถูกต้องโดยเฉพาะการกำหนดประเด็นหลัก (key area) ได้ถูกต้องจะทำให้การวิเคราะห์ถูกต้องยิ่งขึ้น การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ SWOT ใด ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะธุรกิจและธรรมชาติขององค์กรนั้น ๆ ในวงการธุรกิจเอกชนมีการคิดค้นกรอบการวิเคราะห์ SWOT ที่มีความหลากหลายรูปแบบ อาทิ MacMillan (ค.ศ. 1986) โดยประเด็นสำหรับกรอบการวิเคราะห์ SWOT ดังนี้

6.2.1 เอกลักษณ์ขององค์กร

6.2.2 ขอบเขตปัจจุบันของธุรกิจ

6.2.3 แนวโน้มสภาพแวดล้อมที่จะเป็นโอกาสและอุปสรรค

6.2.4 โครงสร้างของธุรกิจ

6.2.5 รูปแบบการเติบโตที่คาดหวัง ซึ่ง *Goodstein et al (1993)* กล่าวว่า มี ประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ คือ

- 1) ความสำเร็จของแต่ละประเภทธุรกิจขององค์กรและทรัพยากรขององค์กรที่ยังไม่ถูกใช้
- 2) ระบบติดตามประเมินผลสำหรับธุรกิจแต่ละประเภท
- 3) กลยุทธ์ขององค์กรในแง่ความคิดริเริ่ม การเผชิญกับความเสี่ยง และการขับเคลื่อนการแข่งขัน
- 4) โครงสร้างและระบบการบริหารขององค์กรที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติแผนกลยุทธ์ให้บรรลุเป้าหมาย
- 5) วัฒนธรรมองค์กรและวิธีการทำธุรกิจ ในขณะที่ยัง *Piercy and Giles (1998)*

เสนอ 4 ประเด็น คือ

- (1) ความเฉพาะเจาะจงของตลาดผลิตภัณฑ์
- (2) ความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มลูกค้า
- (3) นโยบายราคาในตลาดที่เกี่ยวข้อง และ
- (4) การสื่อสารทางการตลาดสำหรับลูกค้าที่แตกต่างกัน และ *Edwards (1994)*

เสนอปัจจัยภายนอก 9 ประการ คือ การเมือง เศรษฐกิจ นิเวศวิทยา การแข่งขัน กฎหมาย โครงสร้างพื้นฐาน สังคม เทคโนโลยี และประชากร

6.3 ข้อที่ควรคำนึงและปัญหาในการทำกระบวนการวิเคราะห์ (Goodstein et al., 1993) กล่าวว่ามี ดังนี้

- 6.3.1 องค์กรต้องกำหนดก่อนว่า องค์กรต้องการที่จะทำอะไร
- 6.3.2 การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคต้องกระทำในช่วงเวลาขณะนั้น
- 6.3.3 องค์กรต้องกำหนดปัจจัยหลัก (*key success factors*) ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้ถูกต้อง
- 6.3.4 องค์กรต้องประเมินความสามารถของตนให้ถูกต้อง
- 6.3.5 การระบุจุดอ่อนต้องกระทำอย่างซื่อสัตย์ และบางครั้งจุดอ่อนเฉพาะอย่าง เป็นของเฉพาะบุคคล
- 6.3.6 การจัดการกับกลไกการป้องกันตนเองต้องกระทำอย่างรอบคอบ
- 6.3.7 แนวโน้มการขยายจุดแข็งที่เกินความเป็นจริง
- 6.3.8 ความใกล้ชิดกับสถานการณ์ทำให้มอง สถานการณ์ขององค์กรไม่ชัดเจน
- 6.3.9 การกำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลต้องระบุให้ชัดเจน
- 6.3.10 ข้อมูลไม่เพียงพอ และข้อมูลสิ่งแวดล้อม ภายนอกเบี่ยงเบนนอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอกอาจเป็นโอกาสหรืออุปสรรคก็ได้

6.4 การกำหนดกลยุทธ์ โดยใช้เทคนิค TOWS Matrix

จากการรวบรวมข้อมูลของ อภิชา ประกอบแสง (2558) ใน onlinemarketing.blogspot.com กล่าวถึงความแตกต่าง SWOT และ TOWS Analysis ดังนี้



ภาพที่ 2.1 TOWS/SWOT Matrix

ที่มา : onlinemarketing.blogspot

6.4.1 ความแตกต่าง SWOT และ TOWS Analysis

1) *TOWS Matrix* TOWS เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยของเครื่องมือทางธุรกิจที่ สุดคลาสสิก ด้วยเครื่องมือ SWOT และ TOWS เป็นตัวย่อของปัจจัยสำหรับการเตรียมการที่จะวิเคราะห์ความแตกต่างกันของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค TOWS หรือ SWOT Analysis ช่วยให้ คุณได้เข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลือกเชิงกลยุทธ์ที่ต้องเจอ “กลยุทธ์” เป็นศิลปะของการกำหนดวิธีการที่ คุณจะ “ชนะ” ในธุรกิจ หรือ ในชีวิตจริง)

2) *SWOT Analysis และ TOWS* ต่างกันอย่างไร การวิเคราะห์แบบ SWOT เป็นการมองโดยใช้ตัวเองเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นการมองแบบเข้าข้างตัวเองไป หน่อย เหมือนกับเรากำหนดเอาเองว่า เรื่องใดเป็นจุดแข็งของเรา แล้วจึงนำมาสู่ขั้นตอนการวางแผน กลยุทธ์ แต่การมองแบบ TOWS เป็นการวิเคราะห์โดยมองจากคนภายนอกเข้ามาหาเรา เป็นการสำรวจถามความคิดเห็นจากคนอื่น ๆ เช่น อาจจะเป็นการสำรวจความต้องการของลูกค้าว่า เขามีความคาดหวังอะไรจากองค์กรของเรา แล้วจึงนำความคาดหวังที่ลูกค้าต้องการนั้นมาวางแผนเป็นกลยุทธ์ ซึ่งดูแล้วน่าจะเป็นวิธีการที่โดนใจลูกค้าได้มากกว่าและเชื่อกันว่าจะใช้ ได้ดีกว่า SWOT

6.4.2 ขั้นตอนและวิธีการจัดทำ TOWS Matrix วิธีการจัดทำ TOWS Matrix เป็นการ จัดทำตาราง 9 ช่อง คือปัจจัยหลักสำคัญ 4 ช่อง ช่องกลยุทธ์ 4 ช่อง กับอีก 1 ช่อง บอกที่มาของ ปัจจัยว่าเป็น ปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยภายใน ช่องกลยุทธ์ 4 ช่อง ให้ชื่อว่ากลยุทธ์ SO

กลยุทธ์ WO กลยุทธ์ ST และกลยุทธ์ WT ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากการใส่ปัจจัยหลักสำคัญทั้ง 4 ช่องแล้ว

1) เขียนปัจจัยภายนอกที่เป็น โอกาส (O) ที่สำคัญที่สุดของบริษัทหรือ หน่วยธุรกิจ
2) เขียนปัจจัยภายนอกที่เป็น อุปสรรค (T) ที่สำคัญที่สุดของบริษัท หรือ หน่วยธุรกิจกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันหรืออนาคต

3) เขียนปัจจัยภายในที่เป็น จุดแข็ง (S) ที่สำคัญที่สุดของบริษัท หรือ หน่วยธุรกิจ

4) เขียนปัจจัยภายในที่เป็น จุดอ่อน (W) ที่สำคัญที่สุดของบริษัท หรือ หน่วยธุรกิจ

5) จับคู่ จุดแข็งภายใน (S) กับ โอกาสภายนอก (O) เพื่อรวมตัวเป็น กลยุทธ์ SO

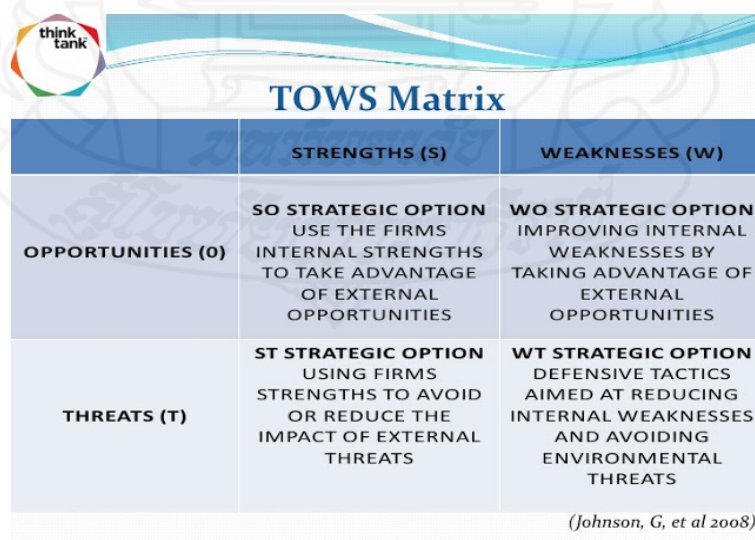
6) จับคู่ จุดอ่อนภายใน (w) กับ โอกาสภายนอก (O) เพื่อรวมตัวเป็น กลยุทธ์ WO

7) จับคู่ จุดแข็งภายใน (S) กับ อุปสรรค (T) เพื่อรวมตัวเป็น กลยุทธ์ ST

8) จับคู่ จุดอ่อนภายใน (W) กับ อุปสรรค (T) เพื่อรวมตัวเป็น กลยุทธ์ WT

หลังจากที่มีการประเมินสภาพแวดล้อมโดยการวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแล้ว ก็จะนำมาข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์โดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix เป็นตารางการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดออกมาเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ประเภทต่างๆ

6.4.3 ในการนำเทคนิคที่เรียกว่า *TOWS Matrix* มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์นั้น

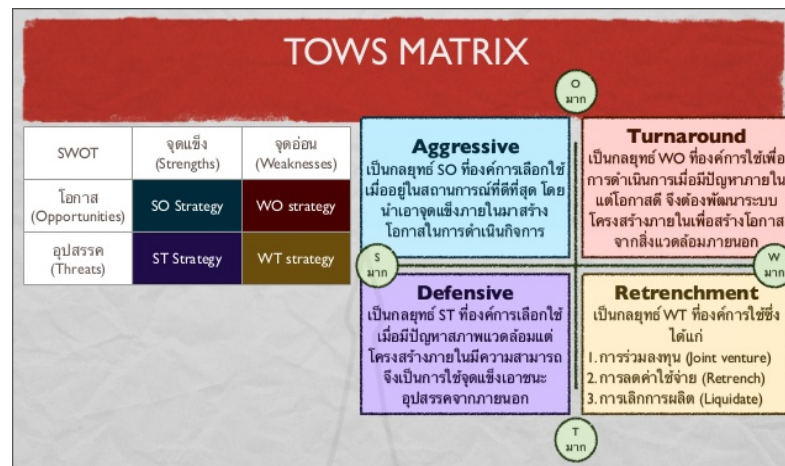


	STRENGTHS (S)	WEAKNESSES (W)
OPPORTUNITIES (O)	SO STRATEGIC OPTION USE THE FIRMS INTERNAL STRENGTHS TO TAKE ADVANTAGE OF EXTERNAL OPPORTUNITIES	WO STRATEGIC OPTION IMPROVING INTERNAL WEAKNESSES BY TAKING ADVANTAGE OF EXTERNAL OPPORTUNITIES
THREATS (T)	ST STRATEGIC OPTION USING FIRMS STRENGTHS TO AVOID OR REDUCE THE IMPACT OF EXTERNAL THREATS	WT STRATEGIC OPTION DEFENSIVE TACTICS AIMED AT REDUCING INTERNAL WEAKNESSES AND AVOIDING ENVIRONMENTAL THREATS

(Johnson, G, et al 2008)

ภาพที่ 2.2 TOWS Matrix

ที่มา: onlinemarketing.blogspot



ภาพที่ 2.3 TOWS Matrix

ที่มา: onlinemarketing.blogspot

จะมีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดย ที่การประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นการระบุให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจะเป็น การประเมินภายในองค์กร ส่วนการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็น โอกาสและอุปสรรค จะเป็นการประเมินภายนอก องค์กร กล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพของการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้เทคนิค TOWS Matrix นี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่ละเอียดในทุกแง่มุม เพราะถ้าวิเคราะห์ไม่ละเอียดหรือมองไม่ทุกแง่มุม จะส่งผลทำให้การกำหนดกลยุทธ์ที่ออกมาจะขาดความแหลมคม

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับอุปสรรค จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับอุปสรรค ซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าว ทำให้เกิดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้ มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณา ร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุก ตัวอย่าง กรมธนารักษ์ มีจุดแข็ง คือ ความสามารถในการผลิตเหรียญ และมีโรงกษาปณ์ที่ทันสมัย มีโอกาส คือ สามารถหารายได้จากการผลิตเหรียญได้ ทั้งหมดสามารถนำมา กำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรุก คือ ยุทธศาสตร์การรับจ้างผลิตเหรียญทุกประเภททั้งในและต่างประเทศ

2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้ มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรคมาพิจารณา ร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์

หรือกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากองค์การมีจุดแข็ง ขณะเดียวกันองค์การก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคจากภายนอกที่องค์การควบคุมไม่ได้ แต่ องค์การสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันอุปสรรคที่มาจากภายนอกได้ ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีจุดแข็ง คือ เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ ขณะ เดียวกันมีอุปสรรค คือ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีไม่เพียงพอที่จะสามารถจัดตั้งหน่วย งานของตนเอง อยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศได้ ทั้งหมดสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน คือ ยุทธศาสตร์ การสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนในพื้นที่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ

3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้ มาจากการนำข้อมูลการประเมิน สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณา ร่วม กัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากองค์การมีโอกาสที่จะนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ ๆ มาใช้ในการ แก้ไขจุดอ่อนที่องค์การมีอยู่ได้ ตัวอย่าง ระบบราชการมักมีจุดอ่อน คือ มีขั้นตอนการทำงานที่ยาว ใ้ใช้เวลามาก ขณะเดียวกันก็มีโอกาส คือ โอกาสของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมา ใช้ ทั้ง หมดสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข คือ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้มีการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการ บริหารจัดการและในกระบวนการทำงานของ ราชการให้มากขึ้น (e-Administration)

4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้ มาจากการนำข้อมูลการประเมิน สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรคมาพิจารณา ร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธ ศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับ ทั้ง นี้เนื่องจากองค์การเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและอุปสรรคภายนอกที่ องค์การไม่ สามารถควบคุมได้ ตัวอย่าง ประเทศไทย จุดอ่อน คือ ต้องนำเข้าน้ำมันดิบจาก ต่างประเทศ ประกอบกับพบอุปสรรค คือ ราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้ง หมดนำมา กำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรับ คือ ยุทธศาสตร์การรณรงค์ประหยัดพลังงานทั่วประเทศอย่างจริงจัง และยุทธศาสตร์การหาพลังงานทดแทนที่นำทรัพยากรธรรมชาติในประเทศที่มีอยู่มา ใช้มากขึ้น

จากการศึกษา SWOT ซึ่งประกอบด้วย ความหมาย กรอบการวิเคราะห์ กระบวนการ วิเคราะห์และการกำหนดกลยุทธ์โดยการใช้ TOWS Matrix จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดตัวแปรในการวิจัย เพื่อสรุปประเด็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค เพื่อเป็น แนวทางในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาแก้ไขการดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตร ทฤษฎีใหม่ ต่อไป

7. บริบทอำเภอคอยหล่อ

อำเภอคอยหล่อ เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ แยกพื้นที่ออกมาจากอำเภอจอมทอง ในอดีตเป็นอำเภอเล็ก ๆ ที่มีหมู่บ้านกระจายตามถนนสายเชียงใหม่ – สอด มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ตำบล คือ ตำบลคอยหล่อ ตำบลสองแคว ตำบลยางคราม และตำบลสันติสุข ประชากรมีอาชีพทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่

7.1 สภาพพื้นที่

อำเภอคอยหล่อ มีขนาดพื้นที่ 219 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 136,875 ไร่ มีพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ประมาณ 74,060 ไร่ แยกเป็น

- 7.1.1 ที่ดินมีเอกสารสิทธิ์และหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ประมาณ 54,669 ไร่
- 7.1.2 ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร ประมาณ 21,374 ไร่
- 7.1.3 ที่ราชพัสดุในความดูแลของสำนักงานพัฒนา ภาค 3 ประมาณ 10,761 ไร่
- 7.1.4 ที่ดินสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ประมาณ 8,000 ไร่

7.2 อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอสันป่าตอง และอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอจอมทอง และอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

7.3 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูเขาม่อนฆ้องกล้วยผา ภูเขาสันบวกหมู ภูเขาปางตุ้ และ ภูเขาน้ำผากช้าง

แม่น้ำสายสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปิง และแม่น้ำขาน

7.4 สภาพภูมิอากาศ

ฤดูร้อน มีอากาศค่อนข้างร้อนจัดระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม
อุณหภูมิเฉลี่ย 38 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน มีฝนตกชุกบางพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นภูเขา ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว มีอากาศหนาวพอประมาณแต่ไม่ถึงกับหนาวจัด ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 19 องศาเซลเซียส

7.5 ประชากร

ประชากรในพื้นที่อำเภอคอยหล่อ ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2560 รวมทั้งสิ้น 25,987 คน แยกเป็นชาย 12,708 คน หญิง 13,279 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 11,113 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่ 122 คน/ตารางกิโลเมตร ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรในอำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

ที่	ตำบล	จำนวน		จำนวนประชากร		จำนวน ครัวเรือน
		หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	
1	คอยหล่อ	26	5,975	6,176	12,151	5,332
2	สองแคว	8	2,351	2,536	4,887	1,975
3	ยางคราม	11	2,471	2,505	4,976	1,848
4	สันติสุข	9	1,911	2,062	3,973	1,858
	รวม	54	12,708	13,279	25,987	11,113

ที่มา : แผนพัฒนาอำเภอคอยหล่อ, 2560

7.6 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวน , ทำไร่ , เลี้ยงสัตว์ แยกรายละเอียดได้ดังนี้

7.6.1 ข้อมูลพื้นฐานการเกษตร

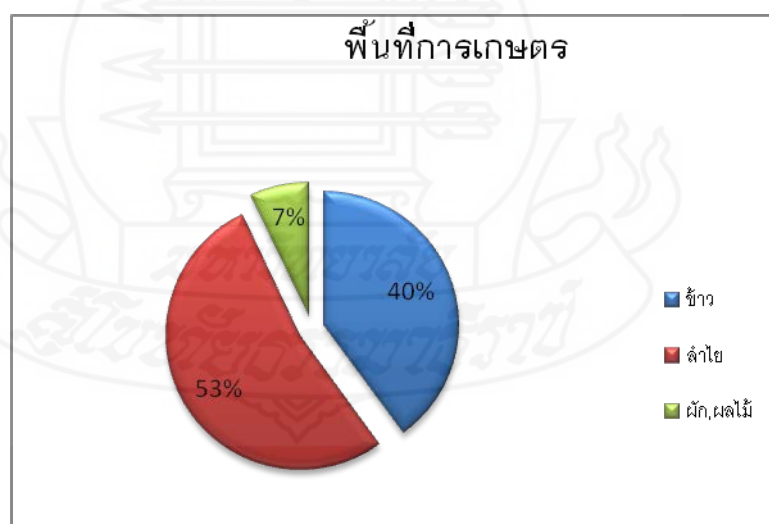
การใช้พื้นที่ทางการเกษตร ตามตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ตารางการใช้พื้นที่ทางการเกษตร

พื้นที่อำเภอ (ไร่)	การใช้พื้นที่ทางการเกษตร(ไร่)						รวม
	ข้าว		ลำไย		พืชอื่น ๆ		
	นาปี	นาปรัง	นอกฤดู	ในฤดู	ยืนต้น	(ผัก,ไม้ ผล)	
	12,837	4,686	5,874	19,423	255	3,276	
136,875	17,523		25,297		3,531		46,351

ที่มา : แผนพัฒนาอำเภอคอยหล่อ, 2560

อำเภอคอยหล่อเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็น พืชไร่ พืชผัก ไม้ยืนต้น และไม้ผล ได้แก่ ข้าว ลำไย พริก แตงกวานิजा แตงแคนตาลูป แตงเมล่อน เป็นต้น โดยที่ผ่านมามีอำเภอคอยหล่อได้พัฒนาภาคการเกษตร โดยการส่งเสริมการตลาด การใช้สารเคมีในการผลิต การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน การเกษตรสีเขียวและเกษตรอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า และรักษาความอุดมสมบูรณ์ด้านสิ่งแวดล้อม



ภาพที่ 2.5 พื้นที่การเกษตรอำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : แผนพัฒนาอำเภอคอยหล่อ, 2560

อย่างไรก็ตาม อำเภอดอยหล่อยังจะต้องปรับปรุงการจัดการด้านการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ปัจจัยการผลิตไปสู่ผู้ผลิตต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยเริ่มต้นที่ขาดการแก้ไขปัญหาคูณภาพน้ำผิวดิน ซึ่งบางแห่งมีความเสื่อมโทรมจากสาเหตุต่างๆ ปัญหาคูณภาพน้ำบาดาลเพื่อการอุปโภคบริโภค ปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งส่งผลทำให้สูญเสียหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกพืชผล ปัญหาการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การจัดการช่วงเวลาและการบำรุงรักษา ในการเพาะปลูก (ปุ๋ย/วัชพืช/แมลง) และความพอเพียงของแหล่งน้ำที่สำคัญขาดการจัดการเกี่ยวกับโครงสร้างตลาดและการแข่งขันกรรมวิธีการผลิตและเทคโนโลยี ลักษณะผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจำหน่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

7.6.2 ทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ดอนและมีที่ราบเชิงเขาลาดเอียงไปทางทิศใต้ของตำบลและมีที่ราบลุ่มติดแม่น้ำ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวน ป่าเสื่อมโทรม มีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนทางทิศเหนือ และทิศตะวันตกของตำบลจะเป็นที่สูง เป็นภูเขาส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่เขตป่าสงวน ,ป่าเสื่อมโทรมมีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงบางส่วน

7.6.3 สถานการณ์น้ำ

พื้นที่อำเภอดอยหล่อเป็นพื้นที่เขตอับฝน สภาพดินเป็นลักษณะหินปนทราย ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ตลอดปี ส่งผลให้ในช่วงฤดูร้อนสภาพพื้นที่จะมีความแห้งแล้งมาก เกษตรกรขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากซึ่งจำนวนของแหล่งน้ำทั้งตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่ถูกสร้างขึ้น รวมถึงปริมาณของน้ำที่กักเก็บเพื่อใช้ประโยชน์ของอำเภอดอยหล่อที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอำเภอดอยหล่ออยู่ในลุ่มน้ำหลัก เช่น ลุ่มน้ำปิง ซึ่งมีลำน้ำสาขา คือ น้ำแม่กลาง น้ำแม่ขาน น้ำแม่ปิง ส่วนที่ 2 และมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปิง ลำน้ำแม่ขาน อ่างเก็บน้ำโป่งจ้อ อ่างเก็บน้ำหนองหลวง อำเภอดอยหล่อมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาลาดเอียง จึงต้องอาศัยน้ำจากเครื่องสูบน้ำพลังงานไฟฟ้า สูบน้ำจากคลองชลประทานและจากแหล่งน้ำต่างๆ เข้าพื้นที่การเกษตร ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 โครงสร้างแหล่งน้ำพัฒนา

ลำดับ	โครงการ	ขนาด	ตำบล	พื้นที่ ชลประทาน (ไร่)	ความจุ (ล้าน ลบ.ม.)
1.	อ่างห้วยโป่งจ้อ	กลาง	สันติสุข	10,000	2.60
2.	อ่างห้วยนุ่นเป้ง	เล็ก	คอยหล่อ	500	0.50
3.	ฝายคอยน้อย	เล็ก	คอยหล่อ	3,200	-
4.	ท่อลอดห้วยน้ำขาว	เล็ก	ยางคราม	4,000	-
5.	ฝายท่าหลวง	เล็ก	ยางคราม	2,000	-
6.	ฝายบ้านกองทราย	เล็ก	ยางคราม	1,000	-
7.	ฝายสารภี	เล็ก	ยางคราม	3,000	-
8.	ฝายหลังถ้ำ	เล็ก	สองแคว	3,000	-

ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำ 2559

ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำของอำเภอดอยหล่อมีปัญหาน้ำใช้ในการเกษตรขาดแคลนในช่วงฤดูแล้ง และปัญหาน้ำหลากท่วมที่อยู่อาศัยและพื้นที่การเกษตร เนื่องจากระบายน้ำที่ไหลจากคลองชลประทานไม่ทันและส่งผลทำให้ลำเหมืองขาดน้ำทุกปี อีกทั้งยังประสบปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชน เนื่องมาจากการจัดสรรน้ำไม่ทั่วถึง และระบบประปาหมู่บ้านในปัจจุบันประสบปัญหาน้ำมีการปะปนของหินปูนหรือฟลูออไรด์สูง ประชาชนจึงต้องซื้อน้ำดื่มจากโรงงานผลิตน้ำดื่มมาบริโภค จากปัญหาดังกล่าวจึงผลให้ประชากรในพื้นที่อำเภอดอยหล่อมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาน้ำในพื้นที่ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้น้ำของประชาชนในอำเภอมีอยู่หลายประการ

บริบทอำเภอดอยหล่อ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นกรอบและทิศทางการพัฒนาอำเภอดอยหล่อ เพื่อให้งานวิจัยใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการและขับเคลื่อนการทำงานวิจัยเรื่องการประเมินผลโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ให้บรรลุเป้าหมายโดยในการทบทวนและบริบทอำเภอดอยหล่อฉบับนี้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติ ยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด ปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนศักยภาพและบริบทการพัฒนาที่สำคัญของจังหวัด รวมถึงแนวโน้มและทิศทางของการพัฒนาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปีพุทธศักราช 2558

7.6.4 ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน (ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศจังหวัดเชียงใหม่, 2560 , น.125)

1) ทรัพยากรดิน

ราษฎรของอำเภอคอยหล่อส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 48,722.40 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนาประมาณ 9,830.70 ไร่ พืชไร่/ไม้ผล และพืชผักที่ทำการเพาะปลูกส่วนมาก ได้แก่ ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว มะเขือเทศ ลำไย แคนตาลูป ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 การใช้ทรัพยากรดินเพื่อการเพาะปลูก

พื้นที่อำเภอ (ไร่)	การใช้ที่ดินทางการเกษตรกรรม (ไร่)					รวม
	ข้าว	พืชไร่	พืชผัก	ไม้ผล ไม้ยืนต้น	อื่นๆ	
131,500.00	9,830.70	3,618.92	884.45	33,991.21	397.12	48,722.40

ที่มา : จากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจังหวัดเชียงใหม่, 2553, น. 126

2) การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินของอำเภอคอยหล่อซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 131,500.00 ไร่ สามารถจำแนกการใช้ที่ดินออกได้ 5 ประเภท ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่อื่นๆ ดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดิน	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ
เกษตรกรรม	48,722.40	37.05
ป่าไม้	57,012.50	43.36
แหล่งน้ำ	1,369.73	1.04
ที่อยู่อาศัย	7,630.30	5.80
อื่นๆ	16,765.07	12.75
รวม	131,500.00	100.00

ที่มา : จากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจังหวัดเชียงใหม่
(2553 ,น.127)

สัดส่วนของการใช้ที่ดิน พบว่าลักษณะของการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ ป่าไม้ อยู่บริเวณทิศเหนือต่อเนื่องไปถึงตอนกลางของพื้นที่ โดยใช้ที่ดินทั้งสิ้น 57,012.50 ไร่ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 43.36 ของการใช้ที่ดินทั้งหมด รองลงมาเป็นการใช้ที่ดินทางด้านเกษตรกรรม อยู่บริเวณทิศ ตะวันออกต่อเนื่องไปถึงทิศใต้ของพื้นที่ โดยใช้ที่ดินทั้งสิ้น 48,722.40 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 37.05 ของการใช้ที่ดินทั้งหมด และมีแหล่งน้ำอยู่บริเวณทิศตะวันออกและทิศใต้ของพื้นที่

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และได้รวบรวมผลงานวิจัยต่างๆ นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมีตัวแปรประกอบด้วย

8.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร ความรู้และแหล่งความรู้ การนำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติ ความคิดเห็นและความพึงพอใจ ปัญหาและข้อเสนอแนะ จุดแข็งและจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคผู้ร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

8.1.1 เพศ จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.17) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สอดคล้องกับ จาริพร เพชรชิต และคณะ (2552, น.20) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายเช่นกัน

8.1.2 อายุ จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.17) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 31 – 40 ปีและ 41 - 50 ปี ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับ จาริพร เพชรชิต และคณะ (2552, น.20) ที่อายุเกษตรกรส่วนใหญ่ 40-49 ปี

8.1.3 สถานภาพ จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.17) เกษตรกรส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรสมากที่สุด

8.1.4 ระดับการศึกษา จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.17) เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด กัน สอดคล้องกับ จาริพร เพชรชิต และคณะ (2552, น.20) ที่ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

8.1.5 สมาชิกในครัวเรือนเกษตรกร จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.18) ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 6 คน ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553, น.31) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการผลิตตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรภาคกลาง ที่ผลการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มีสมาชิก 4 คนมากที่สุด และรองลงมาคือ 5 คน

8.1.6 สมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตร จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.18) ส่วนใหญ่ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำเกษตรอยู่ในช่วง 1-2

คน ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553, น.31) ผลการศึกษาพบว่า แรงงานที่ช่วยทำการเกษตรมีจำนวน 2 คนมากที่สุด

8.1.7 รายได้ของครัวเรือน จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น. 30) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ 100,000 – 149,999 บาทต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553, น.87) พบว่า รายได้ของเกษตรกรเฉลี่ย 128,562 บาทต่อครัวเรือน

8.1.8 พื้นที่การเกษตรทั้งหมด จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.19) พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรมีพื้นที่ทั้งหมด 0 – 10 ไร่

8.1.9 พื้นที่การเกษตรทฤษฎีใหม่ทั้งหมด จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.19) พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรมีพื้นที่ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป

8.1.10 แหล่งสินเชื่อ จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.18) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกของ แหล่งกู้ยืม ธ.ก.ส. มากที่สุด

8.1.11 การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.18) พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรสมาชิกของสถาบันเกษตรกร

8.1.12 แหล่งความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.26) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ส่วนผลการศึกษาของ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553, น.69) พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้จากการฝึกอบรม เรียนรู้ดูงานเกษตรทฤษฎีใหม่จากการสัมมนาเข้าร่วมโครงการ

8.2 ความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อโครงการ

จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.31) พบว่าเกษตรกรที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่เห็นด้วยกับโครงการ มีเพียงในเรื่องของความสำเร็จในระดับสูง โดยปัจจัยที่เกษตรกรมีความเห็นมากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี และเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ศักดิ์ ปิ่นเขต (2552, น.52) ที่ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในจังหวัดอุดรธานี หนองคาย และโรงเรียนสังวาลย์วิทย 1 จังหวัดหนองคาย โดยผลการศึกษาเป็นไปในทางเดียวกันคือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริอยู่ในระดับมากและมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการว่า การดำเนินงานเป็นไปในระดับมากทุกด้าน โดยมีความเห็นว่าด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด

8.3 จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค

จากผลการศึกษาของฉัฐพงษ์ศิริบุญ (2548, น.40) การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรชีวภาพบ้านไทรเอน หมู่ที่8 ตำบลสองสลึง อำเภอเกล่งจังหวัดระยอง ผลการศึกษาในประเด็นของการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรวมกลุ่มเกษตรกรชีวภาพ ศึกษาเฉพาะกรณี โดยพร้อมใจกันสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มฯ ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่เกษตรฯ ผู้มีความรู้ด้านเกษตรชีวภาพ และเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หลังจากนั้นก็มีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีส่วนรู้เห็นในการบริหารงานกลุ่ม ได้รับประโยชน์จากการซื้อปุ๋ยชีวภาพในราคาต้นทุน ได้เรียนรู้ระบบการผลิต การตลาด รวมทั้งการได้รับรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่ควรรู้ ทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์และความคิดที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวมต่อไป

8.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.26) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาที่มากที่สุดคือ ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง รองลงมาคือ โรคพืชไร่ระบาด ดินขาดความอุดมสมบูรณ์และขาดเงินทุน ส่วนในด้านข้อเสนอแนะ พบว่า เกษตรกรเสนอว่าควรเสนอเงินทุนให้กับเกษตรกรมากที่สุด รองลงมาคือควรช่วยเหลือด้านพืชไร่ ซึ่งสอดคล้องกับ ของฉัฐพงษ์ ศิริบุญ (2548, น.41) ที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหา การขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ย เนื่องจากมีบริษัทผู้ผลิตปุ๋ยบางรายมาศึกษาข้อมูลจากกลุ่ม แล้วทำการกีดกันกีดกันซื้อวัตถุดิบหลายอย่างไปกักตุนไว้ทำให้กลุ่มทำงานยากขึ้น ขาดแคลนวัตถุดิบ และราคาก็แพงขึ้น เงินทุนหมุนเวียนก็ขาดเป็นช่วง ๆ ไม่เพียงพอสำหรับหมุนเวียน โดยมีข้อเสนอแนะที่อยากให้ภาครัฐให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้ยังอยากให้ภาครัฐจัดระบบด้านการผลิต สาธารณูปโภค ส่วนการศึกษาของ ของฉัฐพงษ์ ศิริบุญ (2548, น.40) ที่จะเน้นกลุ่มศึกษาจะเป็นผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในจังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย และจังหวัดเลย พบว่า ผู้บริหารและครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเฉพาะด้านพบว่า ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านบุคลากร เป็นด้านที่มีปัญหา อุปสรรคในระดับมาก

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดตัวแปรในการศึกษา คือ

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่
2. ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่
3. การนำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติและความคิดเห็นต่อการฝึกอบรม
4. ความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่
5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่
6. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และข้อคิดเห็นต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

